

ISSN: 2146-1961

Erođlu, O. & Kaynar, Ö. (2021). Muş İlinin Spor Turizmindeki Yeri ve Önemi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(46), 1041-1059.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3028>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

MUŞ İLİNİN SPOR TURİZMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Oğuzhan EROĐLU

Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, Muş, Türkiye, o.eroglu@alparslan.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0409-2745

Ömer KAYNAR

Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Muş, Türkiye, o.kaynar@alparslan.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3448-945X

Gönderim tarihi: 01.08.2021

Kabul tarihi: 25.11.2021

Yayım tarihi: 15.12.2021

Öz

Günümüzde spor turizmi çok büyük bir sektör olma özelliği taşımakta ve her geçen gün büyümeye devam etmektedir. Ülkeler ve hatta şehirlerde birbirleri ile bir yarış içerisinde girmekte ve bu sektörden aldığı payı arttırmak için çeşitli projeler geliştirerek uygulamaya çalışmaktadırlar. Bu rekabet ortamı Türkiye'yi de olumlu bir şekilde etkilemiştir. Nitekim Türkiye, spor turizmi sektöründe söz sahibi ülkeler arasında kendisine yer bulmakta ve bulunduğu konumu artırmak için de çeşitli atılımlar yapmaktadır. Tüm bunların sonucunda, Türkiye'de spor turizmi için elverişli olan bölgeler önem kazanmış ve Muş ili de gerek iklimi gerek doğası ve taşıdığı özellikler bakımından kendisine bu bölgeler arasında yer bulmuştur. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; Muş ilinin spor turizmindeki yeri ve öneminin incelenmesidir. Muş ilinin hem spor turizm tesisi hemde spor turisti bakımından Türkiye'deki birçok bölgenin gerisine kalmasına rağmen spor turizmi için elverişli bölgelerden birisi olarak ön plana çıktığı düşünülmektedir. Muş ilinin, kış turizmi için ikliminin; kış sporları faaliyetlerine ve doğa turizmi için de coğrafi yapısının; yürüyüş, dağcılık, eko turizm, flora turizmi ve kano-rafting gibi faaliyetlere uygun olduğu söylenebilir. Bu araştırma ile Muş ilinin spor turizm için sahip olduğu özellikler öne plana çıkarılması amaçlanmış ve bölgeye spor turizmi açısından katkı sunacağı düşünülen önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Doğa, kış sporlar, spor, turizm.

THE PLACE AND IMPORTANCE OF MUŞ PROVINCE IN SPORTS TOURISM**ABSTRACT**

Today, sports tourism is a very large sector and continues to grow day by day. Countries and even cities enter into a race with each other and try to develop and implement various projects in order to increase their share in this sector. This competitive environment has also positively affected Turkey. As a matter of fact, Turkey finds a place for itself among the countries that have a say in the sports tourism sector and is making various breakthroughs to increase its position. As a result of all these, regions that are suitable for sports tourism in Turkey have gained importance and the province of Muş has found a place among these regions in terms of its climate, nature and characteristics. In this context, the aim of this research is; The aim of this study is to examine the place and importance of Muş in sports tourism. Although the province of Muş lags behind many regions in Turkey in terms of both sports tourism facilities and sports tourists, it is thought that it stands out as one of the regions suitable for sports tourism. The climate of Muş province for winter tourism; its geographical structure for winter sports activities and nature tourism; It can be said that it is suitable for activities such as hiking, mountaineering, eco tourism, flora tourism and canoe-rafting. With this research, it is aimed to highlight the features of Muş province for sports tourism and suggestions that are thought to contribute to the region in terms of sports tourism have been made.

Keywords: Nature, winter sports, sports, tourism.

GİRİŞ

Sporun 1970'lerden günümüze kadar toplum içerisindeki popülerliğinin artması, spor endüstrisine yapılan yatırımların sonucunda tüm dünyada spor bilincinin oluşmaya başlaması; sporun, hayatımızın vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul görmesi ve bireylerin yolculukları boyunca günlük spor faaliyetlerini devam ettirmek istemeleri, turizm sektörü ile sportif faaliyetlerin iç içe geçmesine neden olmuştur (Aylan, 2020). Günümüzde de spor turizminde meydana gelen önemli gelişmeler ve sportif faaliyetlerin turizme olan etkilerini incelediğimizde spor turizminin, ülkemiz için çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (Atalı, Bayazıt ve Atalı, 2018). Turizm, her zaman gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler tarafından çok fazla ilgi gören bir özellik taşımakla beraber dünyada en hızlı büyüme gösteren sektörlerden birisidir (Bilici ve Işık, 2018). Hizmet sektörü içerisinde yer alan turizm, ülkeler için çok önemli faydalar sağlamakla beraber ekonomilerinin de büyümesinde önemli katkılar sunmaktadır (Osmanoğlu, Üzüm, Karlı ve Aycan, 2018). Nitekim turizm sektörünün tüm dünyadaki önemi gün geçtikçe artmakta ve ülkeler turizm gelirleri sayesinde ekonomik olarak büyüme ve kalkınma konusunda önemli faydalar elde etmektedirler (Derman, 2018). Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), 2014 yılında 550 binden fazla yabancı turist Türkiye'ye sportif etkinlikler amacı ile ziyaret ettiğini ve 900 milyon dolardan fazla harcama yaptıklarını belirterek bir spor turistinin ortalama olarak normal bir turistten 2 katı kadar daha fazla harcama yaptığını ifade etmiştir (TÜRSAB, 2014). Günümüzde de ülkelerin ve bölgelerin, bu ekonomik faydalardan yararlanabilmek için birbirleriyle kıyasıya bir şekilde yarış halinde olduklarını görmekteyiz. Bilici ve Işık (2018) Dünya Turizm Örgütü'nün 2020 yılı içerisinde dünyadaki turizm ekonomisinin 2 trilyon dolar olacağını tahmin edilmesinin de etkisiyle bütün ülkelerin kendi turizm politikalarını oluşturarak bu pastadan aldıkları payı artırma mücadelesi içerisinde gireceğini belirtmişlerdir. Ayrıca spor turizminin ulaştığı ekonomik boyutu şu şekilde ifade edilebilir (TÜRSAB, 2014);

- ✓ Dünyadaki spor turizminin büyüklüğü 200 milyar dolara yakındır.
- ✓ Türkiye'ye gelen bir turist ortalama yaptığı harcama 824 dolarken, spor amaçlı gelen bir turist yaptığı ortalama harcama 1.648 doları bulmaktadır.
- ✓ Türkiye'ye sportif faaliyetler amacı ile gelen yabancı turistlerin sayısı 550 bini aşmakta ve bu turistlerin yaptığı toplam harcamalar 1 milyar dolar düzeyine yaklaşmıştır.
- ✓ Türkiye, düzenlenmiş ve gelecekte düzenlenecek olan uluslararası spor faaliyetleri göz önünde bulundurularak hesaplanan Küresel Spor Endeksi değerlerine göre dünya genelinde kendisine 14'üncü sırada yer bulmaktadır.
- ✓ Ayrıca Türkiye'de 2006 ve 2014 yılları arasında 14 uluslararası etkinlik düzenlenmiş ve Türkiye etkinlik sayısı bakımından dünyada 18'incisi sırada yer almaktadır.

Osmanoğlu, Üzüm, Karlı ve Aycan (2018) ülkemizin hem coğrafi hemde spor turizmi potansiyeli açısından önemli bir yere sahip olduğunu belirtmekte ve bu yöndeki yatırımlara daha fazla önem verilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Ayrıca 2014 yılında turizm sektörünün dünyadaki büyüklüğü 1.2 trilyon dolar olarak ifade edilirken spor turizminin elde ettiği pay 180 milyar dolar seviyesinde olmakla beraber geleneksel turizmin büyüme hızı %4-5 olarak seyrederken, spor turizminde bu rakamın %14 olarak seyrettiği belirtilmektedir

(TÜRSAB, 2014). Şüphesiz ki bu durum da ülkeleri spor turizmi yatırımları konusunda çok daha istekli bir noktaya getireceği düşünülmektedir (Acar, 2019).

Ülkemiz hem iklim hem de kültürel değerler konusunda tüm dünyadaki insanlar tarafından da ilgi görmekte ve bu ilgi gün geçtikçe büyümektedir. Ancak dünyadaki gelişmeler turizm sektörünü de etkisi altına alarak bazı değişimleri beraberinde getirdiğini görmekteyiz. Çelik (2018) hem ülkemizde hem de dünyada yıllardır devam eden geleneksel turizmin hâkimiyetini yok etmenin kolay olmayacağını ancak bazı yönlerden daha yararlı olan alternatif turizm türleri için atılması gereken adımlarda daha fazla zaman kaybetmeden harekete geçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Derman (2018) turist profilinde meydana gelen değişimleri *"kültür odaklı yavaş gelişen, kırsal turizm kaynaklarına dayalı olan, doğa kökenli ve yörenin geleneksel yaşam tarzına ilişkin özellikleri bünyesinde bulunduran turizm çeşitlerine doğru"* (s.69) olduğunu ifade etmektedir. Cihan ve Araç-Ilgar (2017) turizm denilince artık bireylerin aklına sadece güneş, deniz ve kum kavramlarının gelmediğini belirterek, günümüzde turizm kavramı farklı bir boyut kazandığını ifade etmekte ve "spor turizmi" kavramının, turizmin vazgeçilmez bir boyutu halini alarak ülkemizde ve tüm dünyada kendisine ön sıralarda yer bulunduğunu belirtmişlerdir.

Gibson (1998) spor turizmini, bireylerin eğlence amacıyla sürekli olarak yaşadıkları ortamdaki ayrılarak, spor faaliyetlerini izlemek ve bu faaliyetlere katılmak için gerçekleştirdikleri hareketler olarak tanımlamıştır. Gürsoy (2016) spor turizmini, spor faaliyetlerine aktif veya pasif bir şekilde katılım olarak tanımlamıştır. Cihan ve Araç-Ilgar (2017) ise spor turizmini, ulusal veya uluslararası etkinlikler, oyunlar, şampiyonalar ve turlar gibi bireylerin serbest zamanlarını değerlendirmelerine imkân veren ve temel olarak sportif faaliyetlere katılmak için gerçekleştirilen seyahatleri içeren bir turizm hareketi olarak nitelendirmiştir. Özellikle son yıllarda ülkeler, hem sahip oldukları turizm kapasitelerini en verimli bir şekilde işleyerek ve değişen koşullara uygun olarak yeni stratejiler geliştirerek dünya turizm ekonomisinden çok daha fazla gelir elde edebilmek için sürekli olarak bir yarış içerisine girmişlerdir (Çelik, 2018).

Ülkemizde hem kaynak hem de sahip olduğu değerler bakımından turizm ekonomisinden elde edeceği kârı artırma konusunda spor turizmi yatırımları yapılabilecek birçok bölge bulunmaktadır. Bu bağlamda, sahip olduğu kültürü, iklimi, doğası, yemekleri, tarihi, stratejik konumu ve insanların misafirperverliği ile Muş ilinin bu konuda çok önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Gerek bakir kalmış doğası gerekse çok büyük izler taşıyan tarihi ve kış turizmi gibi alternatif turizm için uygun olan iklim yapısı spor turizmi konusunda Muş ili ön plana çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca bölgesel kalkınmayla birlikte bölgelerarası ekonomik kaynak gelir dağılımının düzenlenmesi *"tarımsal gelişme, sanayi, kentsel ve kırsal altyapı, haberleşme, eğitim, sağlık, kültür, turizm ve diğer sosyal hizmetler gibi sosyo ekonomik sektörlerin geliştirilmesine yönelik"* (s.4) proje ve yatırım faaliyetlerini de içererek her bölge için en uygun bölgesel politikaların oluşturulması ile mümkündür (Bilici ve Işık, 2018). Derman (2018) turizm ekonomisindeki değişimlerin sonucunda, turistlerin taleplerinin eskiye oranla daha çok aktif katılım sağladıkları tatillere doğru kayacağını ve geleneksel olarak nitelendirilen deniz-kum-güneş üçlüsünü içeren tatil faaliyetlerinin payında bir azalma meydana geleceğini ve bu durumdan alınacak payın, büyük bölümünün turizm tüketicisine sunulacak ürünlerin özelliklerine bağlı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca

bölgesel kalkınma politikalarının amacı, ülkenin sahip olduğu ekonomik kaynakların adil ve verimli bir şekilde kullanımını gerçekleştirmek ve eldeki kaynakların en doğru şekilde işlenmesinin gerçekleştirerek bölgesel gelişmedeki farklılıkları ve dengesizlikleri minimuma indirmektir (Bilici ve Işık, 2018). Tüm bunların yanında spor turizmi için geliştirilen politikaların ve yapılan yatırımların ülkemize kalıcı bir fayda sağlayacağını söylemek mümkündür (Cihan ve Araç-Ilgar, 2017). Çünkü ülkemiz, deniz turizminin yanında spor turizmindeki payını arttırmaya yönelik projeler uygulamalı ve son yıllarda spor turizm potansiyeline elverişli bölgelerde bu amaca yönelik faaliyetlerin hayata geçirildiğini görmekteyiz (Osmanoğlu, Üzüm, Karlı ve Aycan, 2018).

Özellikle bu yatırımlar için uygun değerler taşıyan Muş ilinde yatırımların yapılması durumunda bölgenin ekonomisine ve tanıtımına önemli katkılar sağlamasıyla birlikte kalkınmasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; Muş ilinin spor turizmindeki yeri ve öneminin incelenmesidir.

YÖNTEM

Bu araştırma, ikincil veri kaynakları kullanılarak Muş ilinin spor turizmindeki yeri ve önemini spor turizmi açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca muş ilinin spor turizmi açısından sahip olduğu mevcut durum tespit edilmeye çalışılmakta ve spor turizmi potansiyelin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda hem alayazında yapılmış benzer çalışmalar incelenmiş hem de Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Dünya Turizm Örgütü'nün yayınlamış olduğu verilerden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler araştırmanın amacına uygun bir şekilde düzenlenerek tablolara dönüştürülmüştür.

BULGULAR

Türkiye'nin Turizmdeki Yeri ve Önemine Ait Verilerde Muş

Tablo 1. Türkiye'yi Ziyaret Eden Turistlerin Yıllara ve Aylara Göre Dağılımı

Yıl/Ay	2015	2016	2017	2018	2019
Ocak	1.250.941	1.170.333	1.055.474	1.461.570	1.539.496
Şubat	1.383.343	1.240.633	1.159.833	1.527.070	1.670.238
Mart	1.895.940	1.652.511	1.587.007	2.139.766	2.232.358
Nisan	2.437.263	1.753.045	2.070.322	2.655.561	3.293.176
Mayıs	3.804.158	2.485.411	2.889.873	3.678.440	4.022.254
Haziran	4.123.109	2.438.293	3.486.940	4.505.594	5.318.984
Temmuz	5.480.502	3.468.202	5.075.961	5.671.801	6.617.380
Ağustos	5.130.967	3.183.003	4.658.463	5.383.332	6.307.508
Eylül	4.251.870	2.855.397	4.076.630	4.792.818	5.426.818
Ekim	3.301.194	2.449.948	2.992.947	3.755.467	4.291.574
Kasım	1.720.554	1.353.280	1.652.795	1.966.277	2.190.622
Aralık	1.464.791	1.302.157	1.703.789	1.950.705	2.147.878
Toplam	36.244.632	25.352.213	32.410.034	39.566.327	45.058.286

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 1 incelendiğinde; 2015 yılında 36.244.632 turist, 2016 yılında, 2017 yılında 25.352.213 turist, 2017 yılında 32.410.034 turist, 2018 yılında 39.566.327 turist ve 2019 yılında ise 45.058.286 turist Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

Tablo 2. Türkiye'nin Dünya Turizmindeki Yeri

Yıllar	Turist Sayısı Sıralaması	Turizm Geliri Sıralaması
2015	6	12
2016	10	17
2017	8	15
2018	6	15
2019	6	13

Kaynak: (World Tourism Organization, 2021).

Tablo 2 incelendiğinde; 2015 yılında turist sayısı açısından dünyada 6'ncı sırada yer alan Türkiye, 2019 yılında da 6'ncı sıradaki yerine korumuştur. Ayrıca 2015 yılında turizm geliri açısından dünyada 12'inci sırada yer alan Türkiye, 2019 yılında 1 sıra gerileyerek 13'üncü sıraya yerleşmiştir.

Tablo 3. Türkiye'nin Turizm Geliri ve Harcamaları (\$)

Yıllar	Turizm Gelirleri	Ortalama Harcama	Turizm Gelirinin GSYİH İçindeki Payı (%)
2015	31.464.777	756	3.7
2016	22.107.440	705	2.6
2017	26.283.656	681	3.1
2018	29.512.926	641	3.8
2019	34.520.332	666	4.6

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021; World Tourism Organization, 2021).

Tablo 3 incelendiğinde; Türkiye'nin 2015 yılında turizm geliri 31.464.777 \$, 2019 yılında ise 34.520.332 \$ seviyesine ulaştığı görülmektedir. 2015 yılında Türkiye'yi ziyaret eden turistlerin ortalama harcaması 756 \$ ve gayri safi yurt içi harcamalarındaki payı %3.7'iken, 2019 yılında bu rakamın 666 \$ seviyesine gerilemesine rağmen gayri safi yurt içi harcamalarındaki payı %4.6 seviyesine yükselmiştir.

Tablo 4. Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş Sayısı ve Konaklama Süresi

Yıllar	Tesis Geliş Sayısı			Konaklama Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2015	23.138.428	20.221.542	43.359.970	96.400.316	37.480.990	133.881.306
2016	14.269.376	22.676.261	36.945.637	65.793.307	46.752.171	112.545.478
2017	18.868.600	24.178.981	43.047.581	68.921.870	47.305.826	116.227.696
2018	25.042.076	25.302.742	50.344.818	95.109.378	49.305.889	144.415.267
2019	30.934.386	25.179.991	56.114.377	112.178.562	46.970.422	159.148.984

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 4 incelendiğinde; Türkiye'deki turizm işletme belgeli tesislere 2015 yılında gelen 43.359.970 turistin, 133.881.306 gece, 2019 yılında ise 56.114.377 turistin, 159.148.984 gece bu tesislerde konakladıkları görülmektedir.

Tablo 5. Muş İlindeki Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş ve Konaklama Süresi (2019)

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Konaklama Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Bulanık	4	2.898	2.902	12	8.480	8.492
Malazgirt	39	10.518	10.557	40	10.518	15.558
Merkez	1.333	30.577	31.910	1.739	49.961	51.700
Hasköy		975	975		2.839	2.839
Korkut		97	97		538	538
Varto		316	316		1.934	1.934
Toplam	1.376	45.381	46.757	1.791	74.270	76.061

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 5 incelendiğinde; Muş ilindeki turizm işletme belgeli tesislere 2019 yılında toplam 46.757 turistin geldiği ve bu turistlerin toplamda 76.061 gece bu tesislerde konakladıkları görülmektedir.

Tablo 6. Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş Sayısı ve Konaklama Süresi

Yıllar	Tesis Geliş Sayısı			Konaklama Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2015	4.475.993	20.092.93	24.568.586	12.855.383	30.758.003	43.613.386
2016	3.778.493	18.659.732	22.438.225	11.667.057	30.099.393	41.766.450
2017	4.059.168	14.845.256	18.904.424	11.140.798	28.441.074	39.581.872
2018	6.093.469	15.519.369	21.612.838	17.135.761	29.135.694	46.271.455
2019	7.919.378	16.833.007	24.752.385	20.629.646	31.508.433	52.138.079

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 6 incelendiğinde; Türkiye'deki mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislere 2015 yılında gelen 24.568.586 turistin 43.613.386 gece, 2019 yılında ise 24.752.385 turistin 52.138.079 gece bu tesislerde konakladıkları görülmektedir.

Tablo 7. Muş İlindeki Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş ve Konaklama Süresi (2019)

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Konaklama Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Bulanık	18	10.019	10.037	77	31.474	31.551
Malazgirt		1.715	1.715		18.861	18.861
Merkez	1.744	50.341	52.085	2.030	100.487	102.517
Hasköy		397	397		8.210	8.210
Varto		10.261	10.261		29.026	29.026
Toplam	1.762	72.733	74.495	2.107	188.058	190.165

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 7 incelendiğinde; Muş ilindeki mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislere 2019 yılında toplam 72.733 turistin geldiği ve bu turistlerin toplamda 190.165 gece bu tesislerde konakladıkları görülmektedir.

Tablo 8. Türkiye'deki Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı

Yıl	Tesis	Oda	Yatak
2015	9.187	224.157	496.574
2016	5.206	159.159	345.267
2017	7.607	230.219	506.934
2018	7.671	231.001	511.076
2019	8.104	237.516	545.669

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 8 incelendiğinde; Türkiye'deki belediye belgeli konaklama tesislerinin 2015 yılında 9.187 adet olduğu, 2019 yılında ise 8.104 adet olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Türlerine ve Sınıflarına Göre Belediye Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı (Ortadoğu Anadolu)

Türü	Sınıfı	Tesis	Oda	Yatak
Otel (Belediye Belgeli)	Toplam	98	3.413	6.965
	(Sınıfı Yok)	98	3.413	6.965
Pansiyon (Belediye Belgeli)	Toplam	1	55	190
	(Sınıfı Yok)	1	55	190
Kaplıca (Belediye Belgeli)	Toplam	1	18	40
	(Sınıfı Yok)	1	18	40

Kamu Misafirhanesi (Belediye Belgeli)	Toplam	55	1.408	2.867
	(Sınıfı Yok)	55	1.408	2.867
Toplam		155	4.894	10.062

Muş-Bingöl-Bitlis-Elazığ-Hakkari-Malatya-Tunceli-Van

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 9 incelendiğinde; Ortadoğu Anadolu Bölgesindeki belediye belgeli konaklama tesislerinin sayısının toplamda 155 adet, bu tesislerde 4.894 adet oda ve 10.062 adet yatak bulunduğu görülmektedir.

Tablo 10. Türkiye'deki Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı

Yıllar	Turizm Yatırım Belgeli			Turizm İşletme Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
2015	1.125	146.162	314.194	3.309	404.462	850.089
2016	1.135	144.616	312.912	3.641	426.981	899.881
2017	1.051	122.228	263.033	3.771	446.228	935.286
2018	981	104.910	225.421	3.925	464.927	974.574
2019	723	84.172	180.852	4.038	473.609	992.341

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 10 incelendiğinde; 2015 yılında, Türkiye'deki turizm belgeli konaklama tesislerinden yatırım belgeli olanların toplamda 1.125 adet olduğu, işletme belgeli tesislerin ise toplamda 3.309 adet olduğu görülmektedir. 2019 yılında ise yatırım belgeli olanların toplamda 723 adet olduğu, işletme belgeli tesislerin ise toplamda 4.038 adet olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Türlerine ve Sınıflarına Göre Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı (Ortadoğu Anadolu)

Türü	Sınıfı	Turizm Yatırım Belgeli			Turizm İşletme Belgeli		
		Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Otel	Toplam	20	1.131	2.229	74	4.324	8.802
	5 Yıldızlı	1	165	230	5	867	1.740
	4 Yıldızlı	9	556	1.174	18	1.368	2.764
	3 Yıldızlı	9	385	785	40	1.728	3.563
	2 Yıldızlı	1	25	40	11	361	735
Motel	Toplam				1	39	81
	Motel				1	39	81
Termal Otel	Toplam	1	50	100	1	18	36
	3 Yıldızlı	1	50	100	1	18	36
Pansiyon	Toplam				1	18	36
	(Sınıfı Yok)				1	18	36
Apart Otel	Toplam				5	98	220
	(Sınıfı Yok)				5	98	220
Müstakil Apart Otel	Toplam				1	20	40
	(Sınıfı Yok)				1	20	40
Butik Otel	Toplam	2	49	94	2	71	138
	(Sınıfı Yok)	2	49	94	2	71	138
Çiftlik Evi / Köy Evi	Toplam				1	5	10
	(Sınıfı Yok)				1	5	10
Toplam		23	1.230	2.423	86	4.593	9.363

Muş-Bingöl-Bitlis-Elazığ-Hakkari-Malatya-Tunceli-Van

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 11 incelendiğinde; Ortadoğu Anadolu Bölgesindeki turizm belgeli konaklama tesislerinden yatırım belgeli olanların toplamda 23 adet olduğu, işletme belgeli tesislerin ise toplamda 86 adet olduğu görülmektedir.

Muş İlinin Kış Turizmi Açısından Değerlendirilmesi

İnsanların hayat standartlarının artmasıyla beraber serbest zamanlarını değerlendirmede yeni seçenekler ortaya çıkmakta ve turizm merkezleri de yatırımlarını artırarak alternatif turizm imkanlarını geliştirmeye çalışmaktadır (Derman, 2018). Çünkü turizme katılan bireylerin deniz, kum, güneş üçlüsünden ziyade farklı turizm türlerine yöneldiği görülmektedir (Bilici ve Işık, 2018). Önceleri tatil; deniz-kum-güneş üçlüsü olarak düşünülürken, gün geçtikçe değişerek, alternatif turizm türlerine olan ilginin arttığı ve bu noktada da kış turizminin ön plana çıktığını söylemek mümkündür (Ünal, 2020). Birçok alternatif turizm çeşidiyle bir ilişki halinde olan kış turizmi, genel olarak sportif faaliyetler açısından ön plana çıkmakta olup, aynı zamanda diğer turizm faaliyetlerini de kapsamaktadır (Kingır, Şeyhanlıoğlu ve Mete, 2019). Kış turizmi, Özbay (2018) tarafından “dağların yeterli karla kaplı olduğu dönemlerde, kayak sporu ve yeni kış sporlarına uygun şartları sağlayan yerlere yapılan seyahatler, konaklama ve diğer hizmetlerin bütünü olarak” tanımlanmıştır. Özçoban (2019) tarafından ise yüksek miktarda kar yağışı olan bölgelerde yapılan, kendine özgü sportif faaliyetleri içeren bir turizm türü olarak açıklanmıştır.

Temelinde kayak sporunun yer aldığı kış turizmi “doğa araştırmaları, tırmanma, yürüyüşler, kayak- snowboard gibi kış sporlarını, çeşitli eğlence ve animasyon programlarını bünyesinde barındıran, konaklama, ulaşım hizmetleri veren, insanların ruhen ve bedenen rahatlamalarını sağlayan bir turizm türüdür” (Kingır, Şeyhanlıoğlu ve Mete, 2019, s.313). Kayak sporu, kış mevsimlerinde yeterli seviyede karın bulunduğu dağlık bölgelerde yapılan popüler bir eğlence sporudur (Koşan, 2016). Dünya üzerinde kayak yapılabilecek alanlara sahip olan 67 ülke bulunmakta ve toplamda yaklaşık olarak 2.000 kayak merkezi bulunmaktadır (Paslı ve Zere, 2020). Turizm sezonunun süresi ve karın yerde kalma uzunluğuyla doğru bir orantıya sahip olan kış turizminde, konaklama ve ulaşım önemli bir yere sahiptir (Özbay, 2018). Çünkü spor turizminin gerçekleştirilebilmesi için spor altyapısına sahip olan tesislerin önem arz ettiği bilinmekte ve bu tesisler de spor branşının türüne göre değişiklikler göstermektedir (Aydın, 2007). Bu bağlamda; Türkiye’deki bazı bölgeler kış turizmi açısından kendilerine ön sıralarda yer bulmuş ve gelişmiş özellikler taşımış olsa da ülkenizin tüm alanlarına yayılan bir potansiyelin olduğunu belirtmekte fayda vardır (Şengel ve Zengin, 2019). Türkiye uluslararası kış turizmi açısından çok tanınan bir destinasyon olmamasına rağmen hem yurt dışı pazarları için geliştirilebilir potansiyeli, hemde iç turizm pazarı için incelenmesi gereken özellikler taşıyan bir ülkedir.

Tablo 12. Türkiye’deki Kış Turizmi Tesisleri (2014)

Tesisler	Yatak Kapasitesi		Mevcut Mekanik Tesisler
	Mevcut	Hedef	Adet
Erzurum-Palandöken	2.466	8.850	16
Bursa-Uludağ	1.600	4.300	20
Bolu-Köroğlu Dağı	1.580	4.000	14
Kayseri-Erciyes	920	6.000	15
Kastamonu-Çankırı	917	1.300	2
Kocaeli-Karteme	800	1.000	4
Kars-Sarıkamış Kış	639	12.000	3
Isparta-Davraz Dağı	467	1.600	4
Çankırı-Ilgaz	60	400	1
Bayburt-Kop Dağı	60	810	1
Gümüşhane-Zigana	40	470	1
Erzincan-Ergan Dağı	-	8.000	3

Samsun-Ladik Akdağ	-	800	1
Denizli-Tavas Bozdağ	-	2.250	1
Mersin-Tarsus	-	8.000	-
Gümüşhane-Çakırgöl	-	5.600	-
Ardahan-Yalnızçam	-	4.250	-
Antalya-Alanya Akdağ	-	3.000	-
Sivas-Yıldız Dağı	-	1.600	-
Muğla-Fethiye Seki Eren Dağı	-	1.500	-
Aksaray-Hasandağı	-	1.235	-
Gümüşhane-Süleymaniye	-	1.180	-
Artvin-Kafkasör	-	500	-
Toplam	9.549	78.645	86

Kaynak: (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, 2014).

Tablo 12 incelendiğinde; Türkiye’de toplam 86 adet kış sporları tesisi olduğu ve mevcut yatak kapasitesinin 9.549 adet olduğu görülmektedir. Ayrıca mevcut yatak kapasitesi hedefi ise 78.645 bin adet olduğu görülmektedir.

Ülkemizde birçok kış turizmi için tesisler ve bölgeler bulunmakla beraber bu tesislerin sayısının artırılmasının hem yabancı hemde yerli turistlerin ülkemizi tercih etmeleri noktasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak kış turizmi için bireyler daha çok Doğu Avrupa ve Çin’i tercih etmektedirler (Paslı ve Zere, 2020). Bir turizm bölgesinin rekabet ortamındaki üstünlüğü, kaynak zenginliği ve sahip olduğu özelliklere bağlıdır (Akkuş ve Akkuş, 2019). Türkiye’nin de kış turizmi potansiyeli bakımından birçok kaynağa sahip olduğu bilinmektedir (Eşitti, 2018). Ayrıca turizm sektörü, ülkeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının ortadan kaldırılabilmesi bakımından gelişmekte olan ülkeler için çok daha fazla önem taşımakta olup sahip oldukları kaynaklar doğrultusunda hareket ederek gelişmeyi hedeflemeleri doğru bir bakış açısı olarak nitelendirilebilir. Kayak sporuyla faaliyetleri ile zenginleşen kış turizmi genellikle dört aylık bir süreyi kapsayan, soğuk iklimin eğlenceye ve adrenalin sporlarına evrildiği, dünya turizm pazarındaki payını her geçen gün artırmakta ve eskiye nazaran Türkiye’de de gün geçtikçe daha çok rağbet görmektedir (Özçoban, 2019). Bu nedenle ülkemizdeki kış turizmine uygun özellikler taşıyan bölgelerin tespiti ve değerlendirilmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir. Muş ili hem coğrafi açıdan hemde iklim özellikleri açısından kış turizm potansiyeli taşımaktadır. Ayrıca Muş, kayak branşında ulusal ve uluslararası seviyede birçok başarı elde sporcular yetiştiren bir ildir. (Kaynar ve Koç, 2019).

Tablo 13. Muş İlinin Kış Mevsimi Aylarının Meteorolojik Parametreleri (1964-2019)

Değerler/Aylar	Aralık	Ocak	Şubat	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	-2.7	-7.3	-5.8	9.9
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	1.1	-3.2	-1.3	15.9
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-5.9	-11.3	-10.0	3.9
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	1.9	2.3	3.2	84.7
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12.7	13.3	12.8	115.3
Toplam Yağış Miktarı Ort. (mm)	85.8	81.2	106.4	767.5

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2021).

Tablo 13 incelendiğinde; Muş ilinin ortalama sıcaklığının Aralık ayında -2.7°C, Ocak ayında -7.3°C, Şubat ayında -5.8°C ve yıllık olarak 9.9°C olduğu görülmektedir. Ayrıca Aralık ayında 85.8 mm, Ocak ayında 81.2 mm, Şubat ayında 106.4 mm ve yıllık olarak toplamda 767.5 mm toplam yağış miktarına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Yıllara ve Aylara Göre Dağılımı

Yıllar/Aylar	2015	2016	2017	2018	2019
Aralık	1.464.791	1.302.157	1.703.789	1.950.705	2.147.878
Ocak	1.250.941	1.170.333	1.055.474	1.461.570	1.539.496
Şubat	1.383.343	1.240.633	1.159.833	1.527.070	1.670.238
Toplam	4.099.075	3.713.123	3.919.096	4.939.345	5.357.612

Kaynak: (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Tablo 14 incelendiğinde; 2015 yılının Aralık-Ocak-Şubat aylarında Türkiye'yi 4.099.075 turist, 2016 yılında 3.713.123 turist, 2017 yılında 3.919.096 turist, 2018 yılında 4.939.345 turist ve 2019 yılında ise 5.357.612 turist Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

Muş İlinin Doğa Turizmi Açısından Değerlendirilmesi

Doğal alanlara gerçekleştirilen seyahatleri tanımlayan “doğa turizmi”, “doğaya nispeten daha az rahatsızlık veren turizm türü” olarak kabul görmekte ve kırsal mekânlarda gerçekleştirilen rekreasyonel ve macera türü sportif faaliyetleri kapsamaktadır (Koday, Kaymaz ve Kaya, 2018). Ayrıca vejetasyon, manzara bütünlüğü, topoğrafya, su ve yaban hayatı gibi turizm özelliklerini de içermektedir (Kiper ve Arslan, 2007). Eken-İnan (2020) ise doğa turizmini, “insanoğlunun henüz tamamen tahrip etmediği başka bir deyişle ziyaretçilerin, işletmelerin ve yerlilerin zarar vermediği, çevreyi koruyan ve sürdürülebilirliğini sağlayan bir keyif, kültür ve doğa” (s.65) seyahati şeklinde tanımlamıştır.

Hetzer (1965) doğa turizmi kavramının dört temel ilkesinin olduğunu belirtmekte ve bu temel ilkeleri şu şekilde açıklamaktadır (Akt: Erdoğan, 2010):

1. Çevresel etkileri en aza indirmek
2. Ev sahibi ülkenin kültürüne saygı duymak
3. Yerel topluma faydaları maksimuma çıkarmak
4. Turist tatminini maksimuma çıkarmak

Günümüzde ortaya çıkan “yoğun iş hayatı, hava kirliliği, hızlı betonlaşma, iklimsel değişiklikler, gerilim, gürültü ve insan eliyle yok olmaya mahkûm edilen güzelliklerin farkına varılması”, doğal hayatın cezbediciliği, yapay seçimlerden doğal seçimlere doğru yönelen insan davranışı, seyahat ve sportif faaliyetlerin birleştirilmesi gibi faktörler doğa turizmine duyulan ilginin hızlı bir şekilde artmasına neden olmuştur (Eken-İnan, 2020).

Korkmaz (2001) doğa turizmi faaliyetlerinin günümüzde çok hızlı bir şekilde artmasının altında yatan en önemli faktörü, insanları olumsuz yönde etkileyen, hava ve gürültü kirliliği, aşırı betonlaşma gibi çevresel problemlerin ortaya çıkması ve bunun sonucunda da insanların hayatlarını sürdürdüğü mekanlardan ayrılarak daha temiz ve daha sağlıklı mekanları tercih etmeye yönelmesi olarak açıklamıştır. İçerisinde çok farklı faktörleri barındıran doğa turizminin türleri de çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Doğa turizmi türleri şu şekilde ifade edilmektedir (Özel, 2010, s.40):

- Dağ Turizmi

- Yayla Turizmi
- Mağara Turizmi
- Trekking/Doğa Yürüyüşü
- Tarım ve Çiftlik Turizmi
- Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)
- Karayolu Seyahati (Overland Tourism)
- Kano ve Rafting Turizmi
- Olağanüstü Doğa Olaylarını İzleme
- Buharlı Lokomotif Turizmi
- Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği
- Atlı Doğa Yürüyüşü
- Bisiklet Turizmi
- Sualtı Dalış Turizmi
- Macera- Spor Turizmi
- Balon Turizmi
- Parapente Yamaç Paraşütü
- Bungee Jumping
- Termal Turizm
- Av Turizmi
- Botanik Turizmi

Ayrıca sürdürülebilir bir doğa turizminin gelişme ölçütleri şu şekilde açıklanmaktadır (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2014):

1. Biyolojik çeşitliliğin korunması,
2. Ekonomik tutarlılık,
3. Kültürel zenginlik,
4. Yöre halkının refahı,
5. İstihdam kalitesi,
6. Sosyal eşitlik,
7. Ziyaretçi memnuniyeti,
8. Yetkinin yerele doğru dağıtılması,
9. Toplumun genelinin refah ve mutluluğu,
10. Fiziki bütünlük, k. Kaynakların etkin kullanımı,
11. Çevre temizliğidir.

Ülkemizin sahip olduğu coğrafi özellikler, iklim, ekoloji, bitki örtüsü ve tarihi doğa turizmi için çok önemli bir değer taşımakta ve ülkemizin doğa turizmi aktiviteleri bakımında da vazgeçilmez ülkeler arasında yer almasını

sağlamıştır (Erken, Atanur ve Tanrıöver, 2019). Bu bağlamda Muş İlinin de doğa turizmi bakımından çok önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde Kaynar (2021), Muş ilinin *“temiz havası, zengin bitki örtüsü ve kendine has doğal güzellikleriyle doğa turizmi açısından oldukça zengin”* (s.390) bir bölge olduğunu ifade etmektedir. Özellikle Muş'ta bulunan: Bingöl Dağları, Bilican Dağları, Kurtik Dağı (Çavuştepe), Hamurpet Gölü (Akdoğan Gölü), Haçlı Gölü, Kaz Gölü, Muş Ovası, Bulanık Ovası, Malazgirt Ovası, Liz Ovası, Murat Vadisi, Murat Irmağı, Karasu, Kale Parkı ve Güzeldağ Kayak Merkezi doğa turizmi için potansiyel taşıyan bölgelerin başında gelmektedir.

Kaynar (2021) bu bölgeleri tanımlarken şu ifadeleri kullanmıştır:

- Bu bölgelerde tilki, tavşan, çulluk, keklik, ördek, kaz, toy kuşu, turna ve bıldırcın gibi canlılar bulunmaktadır.
- Bu bölgelerdeki dağlar, hem amatör hemde profesyonel dağcılar için dağcılık sporuna elverişlidir.
- Bu bölgeler, yürüyüş, eko turizm, flora turizmi yapmaya elverişlidir.
- Bölgedeki Murat ve Karasu Nehirleri akarsu turizmine (kano-rafting) elverişlidir.
- Kısacası bu bölgeler, bölgeyi ziyaret eden doğa turizmi turistlerinin isteklerine hitap edecek özellikler taşımaktadır.

Nitekim doğa turizminde eldeki kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak için öncelikle bu alanda politikaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Eken-İnan, 2020). Bu bağlamda da 2015 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı, doğa turizmini geliştirebilmek için 81 ilde doğa turizm alanı belirlemiş ve Muş İli de bundan nasibini almıştır. Ayrıca doğa turizmi Muş gibi gelişmekte olan şehirler için oldukça önem taşımaktadır. Çünkü artık ülkelerin değil şehirlerin birbirleri ile sürekli bir yarış içine girdiğini görmekteyiz. Ayrıca doğa turizminin ulaştığı ekonomik boyut ve büyüme hızı, doğa turizmi için elverişli bölgelerin etkili bir şekilde kullanılmasının önemli arttırmaktadır. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği doğa turizminin ulaştığı boyutu şu şekilde açıklamaktadır:

- 2014'te 1 milyar 138 milyon turist uluslararası seyahatte bulunmuş ve bu hareketliliğin ortaya çıkardığı ekonomik hacim 1.2 trilyon dolara ulaşmıştır.
- Dünyada turizm sektörü yılda %4 ile %7 arasında büyüme kaydederken, doğa ve macera turizmi yılda %20 ile %30 büyüme kaydetmiştir.
- Doğa turizmi hareketi 2014 yılında 400 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır.
- Turizm tüketicilerinin 1/3'ünün çevreye duyarlı tatiller için %2 ile %40 arasında daha fazla para ödemeye gönüllüdür.
- Seyahat eden bireylerin %98'i kendisini çevreye duyarlı bir birey olarak ifade etmekte ve bu rakam 1 milyardan fazla bireye karşılık gelmektedir.
- Seyahat eden bireylerin %79'u çevreye duyarlı işletmelerde konaklamayı istemektedir.

Tablo 15. Doğa Turizminde Türkiye'nin Dünyadaki Yeri (2014)

Sıra	Gelişmiş Ülkeler	Gelişmekte Olan Ülkeler
1	İsviçre	Çek Cumhuriyeti
2	İzlanda	Slovakya
3	Almanya	Bulgaristan
4	Norveç	Estonya
5	Yeni Zelanda	Şili
6	Avusturya	Polonya
7	Kanada	İsrail
8	Finlandiya	Slovenya
9	İsveç	Kore
10	Fransa	Kosta Rica
19	İspanya	Türkiye

Kaynak: (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, 2014).

Tablo 15 incelendiğinde, 2014 yılında doğa turizminde gelişmekte olan ülkeler içerisinde Çek Cumhuriyeti'nin 1. sırada, Türkiye'nin ise kendisine 19. sırada yer bulduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sanayileşmenin hızlı bir şekilde artmasıyla birlikte, insanlar sağlığını olumsuz etkileyecek durumlardan kurtulabilmek ve eğlenmek için yaz aylarında deniz, kum ve güneş olan bölgelere kış aylarında ise kar yağın bölgelere yönelerek kış sporlarına katılım sağlamaktadırlar. Türkiye kış turizmi açısından oldukça zengin kaynaklara ve bölgelere sahip olan bir ülkedir. Ancak Türkiye'de kış turizmi deniz, kum ve güneş turizminin arkasında kaldığı görülmektedir. Türkiye'yi 2019 yılının kış aylarında (Aralık-Ocak-Şubat) ziyaret eden yabancı turist sayısı 5.357.612 kişiyken, bu rakamın 2019 yılının yaz aylarında (Haziran-Temmuz-Ağustos) 18.243.872 seviyelerine çıktığını görmekteyiz (Tablo 1-14). Ayrıca Türkiye'deki yabancı turist yoğunluğunun en fazla yaşandığı dönemin genellikle yaz aylarında meydana geldiği söylenebilir (Tablo 1). Nitekim Türkiye 2019 yılı verilerine göre turist sayısı bakımından dünyada 6'ncı (45.058.286 turist) ve turizm geliri bakımından da dünyada 13'üncü (34.520.3034 \$) sırada yer almaktadır (Tablo 1-2). Ayrıca Türkiye'nin 2015 yılında Türkiye'yi ziyaret eden turistlerin ortalama harcaması 756 \$ ve gayri safi yurt içi harcamalarındaki payı %3.7'iken, 2019 yılında bu rakamın 666 \$ seviyesine gerilemesine rağmen gayri safi yurt içi harcamalarındaki payı %4.6 seviyesine yükselmiştir (Tablo 3). Bu durumun, Türk Lirasının döviz karşısında yaşadığı değer kaybından dolayı ortaya çıkmış olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca bu veri turizm gelirlerinin Türkiye açısından ne kadar önem taşıdığına bir göstergesi olarak düşünülebilir. Spor turistlerinin de normal bir turiste oranla iki katı kadar harcama yapması göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin spor turizmine daha çok önem vermesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda da spor turizmi için uygun olan bölgelerin doğru politikalar ve projelerle desteklenmesi bu konunun en önemli unsurları arasında yer almaktadır. Altaş, Çavuş ve Zaman (2015) kış turizmine katılan bireylerin sayısının her geçen fazlaşması ve turizmi, alışlagelmişin dışında yılın tüm aylarına yayması kış turizminin çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Özçoban (2019) kış turizminin bir aktivite olmakla beraber bölgesel kalkınmada çok önemli bir rol oynadığını, bu anlamda yapılan yatırımların, ekonomik açıdan oluşturduğu devasa etki ile büyük bir istihdam alanı meydana getirdiğini belirtmiştir.

Türkiye'de 2019 yılında turizm işletme belgeli tesislere 56.114.377 turistin geldiği ve bu turistlerin 159.148.984 gece bu tesislerde konakladıkları bilinmektedir (Tablo 4). Spor turizmi açısından önemli avatajlara ve değerlere

sahip olduğu düşünülen Muş İlindeki turizm işletme belgeli tesislere ise 2019 yılında toplam 46.757 bin turistin geldiği ve bu turistlerin toplamda 76.061 gece bu tesislerde konakladıkları görülmektedir (Tablo 5). Bu değerler, 2019 yılında Türkiye genelindeki turizm işletme belgeli tesislere gelen turistlerin, Muş İlindeki turizm işletme belgeli tesislere gelen turistlerden 1.200 kat, konaklama sürelerine göre ise 2.092 kat daha fazla olduğu görülmektedir. 2019 yılında, Türkiye'deki mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerine 24.752.385 turistin geldiği ve 52.138.079 gece bu tesislerde konakladıkları görülmektedir (Tablo 6). Ancak Muş İlindeki mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerine 2019 yılında toplam 72.733 turistin geldiği ve bu turistlerin toplamda 190.165 gece konakladıkları görülmektedir (Tablo 7). Bu değerler, 2019 yılında Türkiye genelindeki mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerine gelen turistlerin, Muş İlindeki mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerine gelen turistlerden 340 kat, konaklama sürelerine göre ise 274 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Aradaki farkın bu denli yüksek olmasının sebebi Muş İlindeki tesis sayısının çok yetersiz olmasından ve yapılması gereken yatırımların yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü 2019 yılında Türkiye'de belediye belgeli konaklama tesislerinin sayısı 8.104 adet olmakla beraber Muş İlinin de içinde bulunduğu Ortadoğu Anadolu Bölgesindeki belediye belgeli konaklama tesislerinin sayısının toplamda sadece 155 adettir (Tablo 8-9). Bu rakamda Türkiye geneli belediye belgeli konaklama tesislerinden 52 kat daha azdır. 2015 yılında, Türkiye'deki turizm belgeli konaklama tesislerinden yatırım belgeli olanların toplamda 1.125 adet olduğu, işletme belgeli tesislerin ise toplamda 3.309 adet olduğu, 2019 yılında ise bu sayıların yatırım belgeli olanların toplamda 723 adede indiği ancak işletme belgeli tesislerin ise toplamda 4.038 adede yükseldiği görülmektedir (Tablo 10). Yani turizm yatırım belgeli olan turizm işletmelerinin, devam eden çalışmalarla turizme kazandırıldığı söylenebilir. Ancak Muş ilinde içinde bulunduğu Ortadoğu Anadolu Bölgesindeki turizm belgeli konaklama tesislerinden işletme belgeli tesislerin toplamda sadece 86 adet olduğu görülmektedir (Tablo 11). Bu rakamda Türkiye geneli turizm belgeli konaklama tesislerinden 47 kat daha azdır. Ayrıca Türkiye'de toplam 86 adet kış sporları tesisi bulunmakta ve 2019 yılında Türkiye'yi kış aylarında (Aralık-Ocak-Şubat) toplamda 5.357.612 turistin ziyaret ettiği görülmektedir (Tablo 12-14). Oysaki Muş İlindeki yetersiz tesis ve yatırımlarla beraber Muş İlinin ortalama sıcaklığının kış aylarında (Aralık:-2.7°C-Ocak:-7.3°C-Şubat:-5.8°C), kış turizmi için elverişli şartlar sunduğu görülmektedir (Tablo 13).

Elde edilen bilgiler ışığında; Türkiye'nin turizm açısından önemli bir destinasyon olduğu, spor turizmi açısından da Muş gibi değerler taşıyan şehirlerin yeni destinasyon alanlarının oluşturulmasında önem arz etmektedir. Ancak Muş'taki spor turizmi kaynakların doğru kullanılmasıyla bir anlam taşıyacağı söylenebilir. Ayrıca Muş ve Ortadoğu Anadolu'daki turizm tesislerinin, Türkiye geneline oranla çok düşük seviyelerde kaldığı hem bu durumun ortandan kaldırılabilmesi hemde Türkiye'nin spor turizmindeki payının artırılması açısından bu bölgelerin önem arz ettiği düşünülmektedir.

Bayraktar, Aksakallı ve Selçuk (2017) turizm sektöründeki rekabet faktörünün arttığını, turizm işletmelerinin yeni pazar arayışında bulunduğunu, turizm işletmelerinin hem rekabete uyum hem de değişen turistik faaliyetlere karşılık verebilmek için turizm faaliyetlerinin çeşitlendirmesi konusunda çalışmalar yapmalarının gerekli olduğunu belirtmiştir. Kış turizminin turistik açıdan sunduğu ürünleri değerlendiren ülkelerin, turizm aktivitelerini tüm yıla yayma politikasıyla beraber çok büyük bir avantaj elde etmektedirler (Mursalov, 2009).

Ancak kış turizmini geliştirmede Türkiye'nin sahip olduğu avantajlarla beraber tesisleşme ve alt yapı konusunda bazı eksiklikler söz konusudur (Şengel ve Zengin, 2019). Ayrıca Özbay (2018) ise spor turizmi tesisleri yapmanın yanında hizmet kalitesinde devamlılığın önemli olduğunu belirtmektedir. Türkiye'de bazı bölgeler fazlasıyla gelişmişken bazı bölgelerin ise yapılmayan yatırımlardan dolayı daha az gelişmiş düzeyine sahip olduğunu ve bu durumun giderilebilmesi için gelişmişlik düzeyi diğerlerine göre daha düşük olan bölgelerde, bölgesel kalkınmayı oluşturacak çalışmalar yapılmalıdır (Bilici ve Işık, 2018).

Ekonomik olarak tarım ve hayvancılığın ön plana çıktığı Muş'ta turizmden elde ettiği gelirleri oldukça düşük düzeydedir. Buna karşın barındırdığı spor turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olan Muş ilinde doğru yatırımlar yapıldığı takdirde, Muş'un spor turizmi açısından önemli bir destinasyon olabileceği öngörülebilir (Dölek ve Şaroğlu, 2019). Ayrıca Muş ilinin doğa turizmi faaliyetlerinin yürütülmesi için birçok alana sahip olduğu ve bu alanların yürüyüş, dağcılık, eko turizm, flora turizmi ve kano-rafting yapmaya elverişli olduğu ifade edilmektedir (Kaynar, 2021).

Türkiye'nin doğa turizminde gelişmekte olan ülkeler içerisindeki sıralamasının da yükselmesi Muş gibi değerler taşıyan bölgelerin doğru bir şekilde işlenmesiyle mümkün olacaktır. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerin turizmden elde edeceği gelirler, ülkenin cari açığı örtmede önemli bir görev üstlenmekte ve Türkiye'nin de gelişmekte olan ülkeler içerisinde olduğu düşünüldüğünde, turizm gelirlerinin ekonomik istikrara çok büyük katkı sunacağı söylenebilir (Karamızrak, 2020).

Öneriler

- Muş ilindeki kış turizmine ve doğa turizmine uygun olan alanlar, turizm bölgesi olarak ilan edilmeli ve gerekli çalışmalar tamamlanarak, spor turizm yatırımları için hazır hale getirilmelidir.
- Özellikle kayak, doğa sporları, yamaç paraşütü, su sporları gibi ilde potansiyeli yüksek branşlarında turizm yatırımları planlanmalıdır.
- Öncelikle Muş Belediyesi turizm alanlarının belirlenmesi, gerekli alt yapı çalışmalarının yapılması ve bu çalışmaların hayata geçirilmesi için bünyesinde bir yapı oluşturmalıdır.
- Muş'ta spor turizmi potansiyeli gerek yerel gerekse de ulusal basın tarafından gündeme getirilmelidir.
- Muş Belediyesi ve Muş Alparslan Üniversitesinin iş birliği ile ilde spor turizminin gelişmesine yönelik ortak projelerin yürütülmesi önem arz etmektedir.

Etik Metni

Bu makale de dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Araştırma öncesinde, Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 25.11.2021 tarihli ve 12 sayılı toplantısında alınan 42 numaralı kararı ile Etik Kurul izni alınmıştır.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı:

1. Yazarın bu makaleye katkı oranı %50'dir.
2. Yazarın bu makaleye katkı oranı %50'dir.

KAYNAKÇA

- Acar, Y. (2019). Dünya kupası organizasyonlarının yatırımlar ve turizm sektörü açısından değerlendirilmesi: 2018 FIFA Dünya Kupası örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(2),1219-1235. <http://dx.doi.org/10.21325/jotags.2019.417>
- Akkuş, G., & Akkuş, Ç. (2019). Kastamonu ilçeleri temel turistik arz kaynakları envanteri: Tabiat turizmi alt türleri ve doğa sporları. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 146-164.
- Atalı, L., Bayazıt, B., & Atalı, E. (2018). "Spor temalı ilçe" Kartepe örneği. *Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 2(2), 528-533.
- Altaş, N. T., Çavuş, A., & Zaman, N. (2015). Türkiye'nin kış turizmi koridorunda yeni bir kış turizm merkezi: Konaklı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (31), 345-365.
- Aydın, A. D. (2008). Sarıkamış'ın kış sporları turizmi potansiyeli açısından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 203-210.
- Aylan, S. (2020). *Spor turizmi*. A. Bilge ve A. Cabi (Ed.), Turizm türlerine profesyonel yaklaşım (s. 93-120) içinde. Sage Yayıncılık.
- Bayraktar, Y., Aksakallı, Z., & Selçuk, G. N. (2017). Yeni turistik ürün olarak futbol-kamp turizmi: Erzurum Yüksek İrtifa Kampı örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 199-210.
- Bilici, N., & Işık, Z. (2018). Bölgesel kalkınmada yayla turizmi: Rize ili örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1-21. <http://dx.doi.org/10.22466/acusbd.409621>
- Cihan, B. B., & Araç-İlgar, E. (2017, Mayıs). *Yozgat ilinin spor turizmi potansiyeli: Durum tespiti*. II. Uluslararası Bozok Sempozyumu Yozgat'ın Turizm Potansiyelleri ve Sorunları, Yozgat.
- Çelik, S. (2018). Alternatif turizm. *Journal of International Social Research*, 11(56), 193-205. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185638991>
- Derman, E. (2018). Bir alternatif turizm işletmesi olarak macera parkı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 68-76.
- Dölek, İ., & Şaroğlu, F. (2020). *Muş ilinde turizm açısından değerlendirilebilecek doğal ve kültürel varlıklar*. Muş kitabı (s. 379-398) içinde. Pınar Yayınları.
- Eken-İnan, S. (2020). *Doğa turizmi*. Bilge, A. ve Cabi, A. (Ed.), 92 Turizm türlerine profesyonel yaklaşım (s. 63-92) içinde. Sage Yayınları.
- Erdoğan, N. (2010, Mayıs). Ekoturizm ve doğa temelli turizmin geldikleri noktadaki kavramsal çerçeve. Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm Çalıştayı ve 10. Yılında TODEG. Ankara.
- Eşitti, B. (2018). Sürdürülebilir kış sporları turizmi: Sarıkamış'ın potansiyelinin SWOT analizi ile değerlendirilmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 205-220.
- Gibson, H. J. (1998). Sport tourism: A critically analysis of research. *Sport Management Review*, 1(1), 45-76. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(98\)70099-3](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(98)70099-3)
- Gürsoy, Y. (2016). Giresun ilinin spor turizmi açısından değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 9(45), 1080-1088.
- Karamızrak, B. (2020). Doğa ve kamp turizmi: Ağrı Balık Gölü örneği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 311-327. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.774566>

- Kaynar, Ö., & Koç, H. (2019). *Muş ilindeki bazı aile topluluklarının (Oğlağo ve Koçlardan) ilin sporuna katkılarının incelenmesi*. Kaynar, Ö. (Ed.), Tarihsel süreç içinde Muş'ta spor kültürü (s. 115-138) içinde. Akademisyen Yayınevi.
- Kaynar, Ö. (2021). *Muş spor tarihi*. Akademisyen Yayınevi.
- Koday, S., Kaymaz, H., & Kaya, G. (2018). Kuzalan Tabiat Parkı'nın doğa turizm potansiyeli (Dereli-Giresun). *Marmara Coğrafya Dergisi*, (37), 124-143.
- Kiper, T. & Arslan, M. (2007). Anadolu'da doğa turizmi kapsamında doğa yürüyüşü güzergahlarının belirlenmesinde örnek bir çalışma. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 165-174.
- Kingir, S. Şeyhanlioğlu, H. Ö. ve Mete, M. Y. (2019). Ardahan ilinin kış turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi.1. Uluslararası Kış Turizmi Kongresi, 19-21 Aralık, Erzurum, (ss.312).
- Korkmaz, M. (2001). Orman kaynaklarında doğa turizmi etkinliklerinin ekonomik çözümlenmeleri: Kızıldağ Milli Parkı örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2(1), 111-134.
- Koşan, A. (2016, Nisan). *Kış turizmi olası gelişmeler ve başarı faktörleri. I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, Erzincan.
- Mursalov, M. (2009). *Bir turistik ürün çeşitlendirmesi olarak kış turizmi ve kış turizmi açısından Azerbaycan'ın Guba – Haçmaz turizm bölgesinin arz potansiyeli* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Osmanoğlu, H., Üzüm, H., Karlı, Ü., & Aycan, A. (2018). Spor turizmi hizmet kalitesi ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 121-134.
- Özbay, G. (2018). Alternatif turizm politikaları içerisinde kış turizmi: Türkiye'ye yönelik SWOT analizi. *The Journal Of International Lingual Social And Educational Sciences*, 4(2), 203-213.
- Özçoban, E. (2019). Türkiye'de kış turizmi ve Erciyes Kayak Merkezi üzerine bir değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(3), 1606-1625. <https://doi.org/10.21325/jotags.2019.438>
- Özel, M. A. (2010). *Turizm çeşitlendirilmesi bağlamında doğa turizmi: Ankara ili örneği*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü (Uzmanlık Tezi). Ankara.
- Paslı, M. M., & Zere, S. (2020). Turizm eğitimi alan öğrencilerin 'Kış Turizmi' kavramına yönelik bilişsel yapılarının incelenmesi Giresun İli örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 75-88.
- Şengel, Ü., & Zengin, B. (2019). *Muş ilinde kış turizmi ve kış sporları*. Kaynar, Ö. (Ed.), Tarihsel süreç içinde Muş'ta spor kültürü (s. 139-164) içinde. Akademisyen Yayınevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2021). Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin yıllara ve aylara göre dağılımı. Erişim Adresi: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>.
- Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2021). Erişim Adresi: <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=undefined&m=MUS>.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği. (2014). Doğa ve macera turizmi raporu. Erişim Adresi: <https://www.tursab.org.tr/>.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği. (2014). Spor turizmi raporu. Erişim Adresi: <https://www.tursab.org.tr/>.
- Türkiye Cumhuriyeti Orman ve Su İşleri Bakanlığı. (2014). Rize Doğa turizmi Master Planı 2014-2023. Erişim Adresi: <https://www.cayelitso.org.tr/belgeler/rizedogaturizm.pdf>.

World Tourism Organization. (2021). World Tourism Barometer, 18(4). Erişim Adresi: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1.4>.

Ünal, İ. (2020). *Kış turizmi*. A. Bilge ve A. Cabi (Ed.), Turizm türlerine profesyonel yaklaşım (s. 219-246) içinde. Sage Yayıncılık.